

ETİYOPYA YATIRIM ÜLKE PROFİLİ

A. ETİYOPYA İŞ ORTAMI

1. İş Ortamı

Etiyopya 100 milyonu aşkın nüfusuyla Afrika kıtasının nüfus yoğunluğu en fazla olan 2 inci ülkesidir. Rekabete dayalı işçi ücretlerine göre çalışmaya ve eğitime hazır toplam 54 milyon aktif işgücü bulunmaktadır. COMESA üyesi olan Etiyopya'nın 400 milyon nüfusa sahip bölge pazarına ayrıcalıklı erişim imkanı bulunmaktadır. Bununla birlikte, neredeyse tüm ihraç mallarını Amerika, Kanada, Çin, Hindistan ve Avustralya pazarlarına gümrüksüz ve kota sınırlaması olmaksızın sunabilmektedir.

Son 14 yılda yıllık ortalama %11 büyüme oranı gerçekleştiren Etiyopya, Dünyada en hızlı büyüyen ekonomilerden birisi olmuştur. Bu süre zarfı içerisinde Etiyopya Yabancı doğrudan yatırımlarını %46 oranında artırmış ve Afrika Kıtasının en dinamik ve yabancı doğrudan yatırım çeken ülkeleri arasında yerini almıştır.

Etiyopya'nın bu başarısının altında en başta politik istikrar ve hükümetin ekonomi politikaları yer almaktadır. Başbakan'ın başkanlık ettiği Etiyopya Yatırım Kurulu, yatırım teşvikleri ve korumacılık politikaları üzerine yoğun mesailer harcamıştır. Nitekim Etiyopya küresel rekabet raporunun tarafsız karar alma mekanizması etkin çalışan ülkeler sıralamasında 138 ülke arasında 34 üncü sıraya kadar yükselmiştir.

Etiyopya, bölgesel gelişime önem veren bir ülke durumundadır. Bu çerçevede, son yıllarda modern endüstri parkları ve Cibuti limanı ile başkent Addis Ababa'yı diğer önemli şehirlerle birleştiren elektrikli tren projeleri gerçekleştirmiştir. Ayrıca hizmet sektöründe agresif politikalar izleyen Etiyopya, özellikle havayolu taşımacılığına büyük yatırımlar gerçekleştirmiştir. Etiyopya Havayolları, şu anda 36 kargo ve 100 uluslararası ve 20 ulusal insan taşımacılığı destinasyon sayısı ile Dünyanın en önemli havayolu şirketlerinden birisi haline gelmiştir. Enerji alanında hayata geçirdiği; şu anda %60'ı tamamlanan ve bittiğinde Afrika Kıtasının en büyük hidroelektrik projesi olacak Renaissance Dam 6.000 MW elektrik üretecektir.

a. İş Ortamına İlişkin Genel Göstergeler

- Dünya Bankası Doing Business Raporu Ülke Bilgileri:

Dünya Bankası tarafından Sahra-altı Afrika Kıtası Bölgesinde en ez gelişmiş ülke statüsünde değerlendirilen Etiyopya iş yapma endeksinde 190 ülke arasında 49,06 puanla 159 uncu sırada yer almıştır.

2018 yılında şirket kaydı için gerekli banka hesabı açılması konusunda kolaylık sağlanması ve sermaye için gerekli ödenecek nakdi miktarların aşağı çekilmesi gibi önemli adımlar atmıştır. Ayrıca, risk temelli denetim sistemi kurmuş, gümrük otoritelerini güçlendirerek dış ticaretin kolaylaştırılması yönünde faaliyetler gerçekleştirmiştir.

2019 yılı itibariyle reformlara devam eden Etiyopya bazı iş kollarında gerekli iç rekabet sertifikasını kaldırarak iş başlatma konusunda kolaylıklar getirmiştir. Bununla birlikte, ticari sıkıntıları çözmek üzere özel bir kürsü kurmuş ve plan izinlerini almak için gerekli süreleri azaltarak inşaat izinlerinin hızlandırılması yönünde işlemler gerçekleştirmiştir.

DB Konu Bazlı Sıralama:

Konu	DB 2019 Sıralaması	DB 2019 Skoru	DB 2018 Skoru	Değişim (Skor,%)
İş Kurma	159	49,06	48,15	0,91
İnşaat İzinleri	167	70,79	68,43	2,36
Elektrik Erişimi	131	59,71	59,29	0,42
Emlak Kaydı	144	51,33	51,32	0,01
Kredi Temini	175	15,00	15,00	-
Küçük Yatırımcıları Koruma	178	28,33	28,33	-
Vergi Ödeme	130	63,26	62,86	0,40
Sınır Ötesi Ticaret	154	56,00	56,00	-
Sözleşmeleri Yerine Getirme	60	62,77	59,99	2,78
Tasfiye Çözümü	148	30,53	31,06	-0,53

b. Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat

- Şirket Kurmak:

Etiyopya’da şirket kuruluşu için gerekli prosedür ve yetkili kurumlar aşağıda verilmektedir.

1) Yatırım İzinleri

Yetkili Kurum : Etiyopya Yatırım Komisyonu (EIC)

Gerekli Dökümanlar : 2 Nüsha olarak verilmelidir.

- Yatırımcı veya tam yetkili temsilcisi tarafından imzalanmış olan Yatırım Başvuru Formu,
- Eğer başvuru temsilci tarafından yapılmış ise Vekaletname,
- Eğer başvuru bireysel yatırımcı tarafından yapılmışsa, geçerli pasaportunun ilgili sayfalarının fotokopisi ve 2 adet pasaport için kullanılan fotoğraf
- Şirket Sözleşmesi ve Memarandum,

- e) Her bir ortağın Pasaport Bilgisi,
- f) Şirket isim ve ünvanı için Sanayi Bakanlığında onay,
- g) Eğer yatırımcı gerçek kişi ise 3 adet pasaport için kullanılan fotoğraf,
- h) Eğer bir Etiyopyalı kişi veya firma ile yatırım yapılacaksa, Etiyopyalı yatırımcının Nüfus Cüzdanı örneği.

Yatırım izni üretim safhasına kadar her yıl yenilenmek zorundadır.

- **Şube Açmak:**

Yabancı firmalar Şube Ofisi vasıtasıyla yatırım yapmak istediklerinde, şirketin Şubesini kurmak için aşağıda belirtilen belgeleri Etiyopya Yatırım Ofisine vermesi gerekmektedir.

- Yabancı Şirketin temsilcisi tarafından doldurulmuş Müracaat Formu,
- Şirketin tüzel kişiliğini doğrulayan dokümanın fotokopisi (örnek:tescil belgesi),

-Etiyopyada Şube Ofis kurmak için Ana Şirketin yetkili organının noter tarafından onaylanmış mutabakat zaptı veya şirketin tek ortaklı olması halinde sahibi tarafından yazılmış bir mektup,

- Şirket temsilcisinin vekaletname fotokopisi,
- Şirket Temsilcisinin pasaport veya kimlik kartı fotokopisi,
- Şirketin Memorandumunun bir nüshası veya ana şirketin benzer dokümanları.

- **Temsilcilik Açmak:**

-

İrtibat ofisi açmak isteyen yabancı şirketlerin Müracaatlarını Ticaret ve Sanayi Bakanlığında yapmaları gerekmektedir.

Eğer şirket ortaksız ise;

- a) İlk kayıt için şirketin temsilcisi tarafından imzalanmış Başvuru Formu,
- b) Temsilcinin Vekaletnamesi
- c) Şirketin Memarandumu
- d) Etiyopyalı ortağın Nüfus Cüzdanı fotokopisi,
- e) Yabancı Şirketin yerli yatırımcı olarak düşünülmesini sağlayacak dökümanların fotokopisi
- f) Yabancı ortakların pasaportlarının ilgili bölümlerinin fotokopisi

Etiyopya veya yurtdışında kurulu bir şirket yatırım ortağı olduğu zaman aşağıdaki dökümanlar talep edilir;

a) Şirketin yetkili organının Noter tasdikli taahhütü,

b) Şirketin yasal durumunu ispatlayan belge

Eğer Şirket bir firmanın ortağı ise, aşağıdaki belgeler istenir;

a) Şirketin ana firmanın ortağı olduğunu ispatlayan Noter tasdikli belge,

b) Şirketin yasal durumunu gösteren belge

Ortaklı bir şirket ise;

a) Şirketin temsilcisi tarafından imzalanmış Başvuru Formu

b) Şirketin sermayesinin ¼'ünün Bankada bloke edildiğine dair belge,

c) Şirketin hisseleri alacağına dair tutanak ve taahhünamesi

d) Şirket temsilcisinin Vekaletnamesi

e) Aynı olarak yapılacak sermaye ile ilgili Ticaret ve Sanayi Bakanlığı tarafından yetkilendirilen uzman veya kuruluşun hazırladığı rapor

f) Şirketin memarandumu ve sözleşmesi

Ön Ticari Kayıt formu ve gerekli dökümanlar yatırım izni ile birlikte değerlendirilir. Ticari kayıt kimlik kartı yerine geçmektedir.

- **Şirket feshi:**

Etiyopya'da şirketin feshi 4 şekilde mümkün olabilmektedir.

- Ticaret Kanununa aykırı duruma düşme: Kanunun gerekli kıldığı durumlara aykırı düşme durumunda şirket fesih edilir. Örneğin, limited şirkette bir veya daha fazla ortak şirketten ayrılırsa ve herhangi bir sebepten şirket ortağı sayısı 2'den aşağı düşerse kanuna göre otomatikman şirket fesih durumuna düşmüş olur.
- Şirketin kuruluş ana sözleşmesine aykırı duruma düşme: Ticaret Kanununun 217 (c) maddesi kapsamında şirket belli bir süre için kurulmuşsa, bu süre bitiminde şirket kendiliğinden fesih olmuş olur. Şirket ortakları bu süreyi aralarında anlaşarak uzatabilirler.
- Şirket Ortakları arasında anlaşma sağlanması durumunda, şirket feshedilebilir.
- Gerekçeli karar ile birlikte mahkeme tarafından şirket feshedilebilir.

c. Vergi Uygulamaları

Etiyopya Vergi Mevzuatına göre tahsil edilen başlıca vergiler: kar veya kazanç üzerinden tahsil edilen kurumlar vergisi, katma değer vergisi, tüketim vergisi, gümrük vergisi, hasılat ya da ciro üzerinden alınan hasılat vergisi, ithalat vergisi, hisse senetleri kar payları üzerinden alınan gelir vergisi, ücret gelirleri üzerinden alınan gelir vergisi, imtiyaz, telif hakkı ve patent ücretleri üzerinden alınan vergiler ile damga vergisidir.

Etiyopya Vergi Mevzuatına göre tahsil edilen başlıca vergiler aşağıda sunulmaktadır:

Etiyopya'da Tahsil Edilen Vergiler

Vergi	Oranı (%)	Vergi Matrahı (Tax Base)
Kurumlar vergisi	%30	Vergilendirilebilir Şirket Karı
Katma Değer Vergisi	%15	Katma Değer/ Fatura Değeri
Gerçek Kişiler ile Tüzel Kişi Olmayan İşletmelerin Gelir Vergisi	- İstisna: 0- 1800 Birr Arası - % 10: 1801-7800 Birr Arası - % 15: 7801-16800 Birr Arası - % 20: 16801-28200 Birr Arası - % 25: 28201-42600 Birr Arası - % 30: 42601-60000 Birr Arası - % 35: 60000 Birr Üzeri	İşletme Geliri
Tüketim Vergisi:	- % 10-%100 arasında değişmekte	Ülke içinde üretilen malların <u>üretim maliyeti</u> ve ithal edilen malların CIF değeri esas alınmaktadır.
Gümrük Vergisi	- %0 - %35 arasında değişmekte	- İthal edilen malların CIF değeri üzerinden. - Gümrük vergisi ödememe ayrıcalığına sahip olmayan tüm kişi ve kurumlar gümrük vergisine tabidir.
Hasılat Vergisi	- % 2: Ülke içinde satılan mallar, müteahhitler, biçerdöverler, traktörler ve değirmenler üzerinden verilen hizmetler - % 10: Hizmetler	Hasılat vergisinin hesaplanmasında verilen hizmetlerin veya satılan malın brüt fatura değeri esas alınmaktadır.
İthalat Vergisi	- %3 - % 2: Tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar, devlet kurumları, kar amacı olmayan özel müesseseler	İthal edilen malların CIF değeri üzerinden
Ücret Gelirleri Üzerinden Alınan Gelir Vergisi	- İstisna: 0-150 Birr Arası - % 10: 151-650 Birr Arası - % 15: 651-1400 Birr Arası - % 20: 1401-2350 Birr Arası - % 25: 2351-3550 Birr Arası - %30: 3551-5000 Birr Arası - % 35, 5000 Birr Üzeri	- Aylık Brüt Maaş Üzerinden - 12 ayda devamlı veya aralıklı olarak <u>183 günden fazla</u> Etiyopya'da yaşayan bir yabancı işçi, tüm vergi dönemi için sakın kabul edilir ve Etiyopya Vergi Mevzuatına göre vergilendirilir.
Hisse Senetleri Kar Payları Üzerinden Ödenen Gelir Vergisi	% 10	Anonim Şirketler ile Limited Şirketlerden kar payı elde eden kişilerin elde ettikleri kar payları
İmtiyaz, Telif Hakkı ve Patent Ücretleri Üzerinden Alınan Gelir Vergisi	% 5	Elde edilen bu tür gelirler Üzerinden

Madencilik Gelir Vergisi	- %35 Küçük veya büyük ölçekte üzerinden %35 gelir vergisine tabidir.	Madencilik lisansına sahip olan madencilerin Vergilendirilebilir Gelirleri Üzerinden
Sermaye Kazançları Vergisi	- İstisna: 0-10000 Birr Arası - % 15: 10000 Birr Üzeri.	Şehirlerdeki konutlar ile tahvil ve hisse senedi satışlarından elde edilen Sermaye Kazançları Üzerinden
Kira Gelirleri Vergisi	- İstisna: 0-1800 Birr Arası - % 10: 1801-7800 Birr Arası - % 15: 7801- 16800 Birr Arası - % 20: 16801-282000 Birr Arası - % 25: 28201- 42600 Birr Arası - % 30: 42601-600000 Birr Arası - % 35, 60000 Birr Üzeri	Yıllık Kira Geliri
Damga Vergisi	%1- Menkul Kıymetler, İş Sözleşmeleri %2- Mülkiyet Tescili	Konu Olan Bedel değeri Üzerinden

-Kurumlar vergisi: Kurumlar ve şirketler elde ettiği karın %30 unu kurumlar vergisi veya işletme gelir vergisi olarak öderler.

-Katma Değer Vergisi: Katma değer vergisi, ithal edilen mal ve hizmetler ile vergi mükellefleri tarafından gerçekleştirilen her bir ticari işlemin fatura değerinin % 15 i dir. Yıllık toplam hasılatı 500000.- Etiyopya Birr'ını (yaklaşık 50000 dolar) aşan işyerleri katma değer vergisine tabidir.

-Tüketim Vergisi: ülke içinde üretilen ve belirlenen mallar ile ithal edilen mallar tüketim vergisine tabidir. Verginin hesaplanmasında ülke içinde üretilen malların üretim maliyeti ve ithal edilen malların CIF değeri esas alınmaktadır. Tüketim vergisi oranı, üretilen veya ithal edilen malların türüne göre %10 ile %100 arasında değişmektedir.

-Gümrük Vergisi: Gümrük vergisi ödememe ayrıcalığına sahip olmayan tüm kişi ve kurumlar gümrük vergisine tabidir. Gümrük vergisinin oranı %0 ile %35 arasındadır.

-Hasılat Vergisi: ülke içinde satılan mallar ile verilen hizmetlerin bedelinin %2 sidir. Verilen hizmetler, müteahhitleri, biçerdöverleri, traktörleri ve değirmenleri kapsamaktadır. Diğer hizmetler %10 hasılat vergisine tabidir. Hasılat vergisinin hesaplanmasında verilen hizmetlerin veya satılan malın brüt fatura değeri esas alınmaktadır.

-İthalat Vergisi: Bu vergi ithal edilen malların CIF değeri üzerinden %3 olarak tahsil edilmektedir. Tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar, devlet kurumları, kar amacı olmayan özel müesseseler brüt ödemeleri üzerinden %2 ithalat vergisine tabidir.

-Ücret Gelirleri Üzerinden Alınan Gelir Vergisi: Ücret geliri elde eden herkes elde ettiği gelir üzerinden %10 ile %35 arasında gelir vergisine tabidir. 150 Birr'a kadar olan aylık ücret geliri vergiden muaftır. 151-650 Birr arası %10, 651-1400 Birr arası %15, 1401-2350 Birr arası %20, 2351-3550 Birr arası %25, 3551-5000 arası %30, 5000 üzeri %35 vergiye tabidir.

12 ayda devamlı veya aralıklı olarak 183 günden fazla Etiyopya'da yaşayan bir yabancı işçi, tüm vergi dönemi için sakin kabul edilir ve Etiyopya Vergi Mevzuatına göre vergilendirilir.

-Gerçek Kişiler ile Tüzel Kişi Olmayan İşletmelerin Gelir Vergisi: Yıllık olarak 1800 Birr 'e kadar işletme gelirleri gelir vergisinden muaftır. 1801-7800 Birr arası %10, 7801-16800 Birr arası %15, 16801-28200 Birr arası %20, 28201-42600 Birr arası %25, 42601-60000 Birr arası %30 ve 60000 Birr üzeri işletme geliri %35 gelir vergisine tabidir.

-Hisse Senetleri Kar Payları Üzerinden Ödenen Gelir Vergisi: Anonim Şirketler ile Limited Şirketlerden kar payı elde eden kişilerin elde ettikleri kar payları %10 gelir vergisine tabidir.

İmtiyaz, Telif Hakkı ve Patent Ücretleri Üzerinden Alınan Gelir Vergisi: Elde edilen bu tür gelirler %5 vergiye tabidir.

-Madencilik Gelir Vergisi: Küçük veya büyük ölçekte madencilik lisansına sahip olan madenciler Vergilendirilebilir gelirleri üzerinden %35 gelir vergisine tabidir.

Sermaye Kazançları Vergisi: şehirlerdeki konutlar ile tahvil ve hisse senedi satışlarından elde edilen gelir üzerinden %15 sermaye kazançları vergisi ödenir. Yıllık 10000.- Birr'i aşmayan sermaye gelirleri vergiden muaftır.

-Kira Gelirleri Vergisi: Yıllık 1800.- Birr kira geliri vergiden muaftır. 1801- 7800.- Birr arası yıllık kira geliri %10, 7801-16800.- Birr arası kira geliri %20, 16801-28200.- Birr arası kira geliri %20, 28201-42600.- Birr arası kira geliri %25, 42601-60000.- Birr arası kira geliri %30, 60000.- Birr üzeri yıllık kira gelirleri %35 gelir vergisine tabidir.

-Damga Vergisi: Bu verginin oranı genelde menkul kıymetlerin değeri üzerinden %1 dir. İş sözleşmelerinde vergi oranı ücretin %1 i dir. Mülkiyet tescilinde ise vergi oranı değerinin %2 si dir.

d. Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Etiyopya'da Sosyal Güvenlik Sistemi polis ve askeri personel ve kamu iktisadi teşebbüslerinde çalışan işçiler dahil olmak üzere sadece kamu çalışanlarını kapsamaktadır. Çalışanların esas aylığının %4 'ü sigorta primi olarak kesilmektedir. İşveren katkısı ise askeri personel için toplam maaşın %16 sı, diğer kamu çalışanları için toplam maaşın %6 sıdır. Yaşlı Emekliliği , erken emeklilik ve malulen emeklilik olmak üzere üç türlü emeklilik uygulaması vardır.

-Yaşlı Emekliliği: bir kişinin yaşlı emekliliğinden yararlanabilmesi için 60 yaşını doldurmuş olması, en az 10 yıl çalışması ve 10 yıl sigorta primi ödemesi gerekmektedir.

-Erken Emeklilik: bir sivil personelin erken emekli olabilmesi için 55 yaşını doldurması ve en az 25 yıl sigorta primi ödemesi şarttır. bir askeri personelin emekli olabilmesi için 45-55 yaş arasında olması (rütbesine bağlı olarak) ve en az 10 yıl sigorta primi ödemesi gerekmektedir.

-Malulen Emeklilik: sigortalı bir kişinin malulen emekli olabilmesi için normal çalışma gücünü kaybettiği tespit edilmiş olmalıdır. Ayrıca, en az 10 yıllık hizmet ve prim ödeme gününe sahip olmalıdır.

-Ölen Sigortalının Hayatta Kalan Yakınlarına Bağlanan Emekli Aylığı: eğer bir şahıs öldüğünde emekli ise veya yaşlı emekliliği için şartları uygunsa hayatta kalan eş'e ve 18 yaşından küçük çocuklara emekli maaşı bağlanır.

Etiyopya'da işçiler için herhangi bir sosyal güvenlik mevzuatı veya düzenlemesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla işçilerin maaşından sigorta primi kesilmemektedir. Sonuç olarak, işçilerin belli bir süre çalıştıktan sonra emekli olmaları veya emekli maaşı bağlanır.

Yaşlı emekliliğinde emekli aylığı, emekli olmadan önceki so üç yılda sigortalının ortalama aylık esas ücretinin %30 una eşittir. 10 yılı aşan her bir hizmet yılı için asker sigortalının ortalama aylık maaşının %1.5 'i , sivil sigortalının ortalama aylık maaşının %1.125'i emekli aylığına eklenir.

Yaşlı emeklilikte en az emekli maaşı 100.- Birr'dır. En fazla emekli maaşı ise, sigortalının ortalama aylık esas ücretinin %70'idir.

Erken emeklilik aylık tutarının hesaplanması, yaşlı emeklilik aylık tutarının hesaplanması gibidir.

Aylık miktarları her 5 yılda bir Bakanlar Kurulu tarafından ayarlanabilir.

Malulen emeklilikte emekli aylığı, maluliyet başlamadan önceki son 3 yılda sigortalının ortalama aylık esas ücretinin %30'una eşittir. 10 yılı aşan her bir hizmet yılı için asker sigortalının ortalama aylık maaşının %1.5'i, sivil sigortalının ortalama aylık maaşının %1.125'i emekli aylığına eklenir.En fazla malulen emekli aylığı, sigortalının ortalama aylık esas ücretinin %70'idir.

Malulen emekli aylıkları her 5 yılda bir Bakanlar Kurulu tarafından ayarlanabilir.

Ölen sigortalının hayatta kalan yakınlarına ödenen aylık miktarı, ölen sigortalının emekli aylığının %50'sidir. Evlenme halinde bu ödemeye son verilir.

Her yetim, ölenin emekli aylığının %20'sini alır. Hem annesini hem de babasını kaybeden yetim, emekli aylığının %30'unu alır.

-Muhtaç Anne ve Baba Emekli Aylığı: her bir muhtaç anne veya babaya ölenin emekli aylığının %15'i; hayatta kalan diğer uygun kişiler olmaması halinde ölenin emekli maaşının %20'si ödenir. Bu ödemeler, her 5 yılda bir Bakanlar Kurulu tarafından ayarlanabilir.

-Hastalık ve Doğum Halinde Ödemeler: İş mevzuatına göre, işveren hasta olması halinde bir işçiye 3 aya kadar ücretli izin verir. Birinc ay ücretin %100'ü ödenir; daha sonraki aylar ücretin %50'si ödenir. İşveren, çocuk doğduktan sonra anneye 45 güne kadar ücretli annelik izni verir. 45 gün bittikten sonra duruma bağlı olarak ücretli annelik izni uzatılabilir.

-İş Kazası Sırasında Geçici Olarak Çalışma Gücünü Yitirme Hali: çalışma gücünü kaybetme derecesine bağlı olarak sigortalının aylık ortalama ücreti 5 yıllık süreyle çarpılır elde edilen rakamın %45'i bir kerede ödenir. Bu ödemeler her 5 yılda bir Bakanlar Kurulu tarafından ayarlanabilir.

-İş Kazası Sırasında Sürekli Olarak Çalışma Gücünü Yitirme Hali: Sürekli malullük emekli aylığı miktarı, çalışma gücünü kaybetme derecesine göre , sigortalının aylık esas ücretinin %45 ile %70 arasında değişmektedir.

Eğer malulen emeklilik aylığının miktarı, sigortalının yaşlı emekliliğe göre hak ettiğiinden daha az veya eşit ise, o zaman sigortalının aylık esas ücretinin en fazla %70'ine kadar yaşlı emeklilik aylığı ödenir. Ödemeler her 5 yılda bir Bakanlar Kurulu tarafından ayarlanabilir.

Sigorta primlerinin oluşturduğu fon iş kazaları nedeniyle yapılan ödemelerin finansmanında da kullanılmaktadır.

Etiyopya'da işçiler için herhangi bir sosyal güvenlik mevzuatı veya düzenlemesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla işçilerin maaşından sigorta primi kesilmemektedir. Sonuç olarak, işçilerin belli bir süre çalıştıktan sonra emekli olmaları veya emekli maaşı almaları da sözkonusu değildir.

2. Potansiyel Yatırım Alanları

Etiyopya Yatırım Komisyonu (EIC), Etiyopya'nın ekonomik kalkınmasının güçlendirilmesi adına stratejik ve öncelikli yatırım alanları ve fırsat sektörleri belirlemiştir.

2.1. Stratejik ve Öncelikli Yatırım Alanları

2.1.1. Deri ve Deriden olma Diğer Ürünler

Afrika Kıtasının ilk canlı hayvan üreticisi olan Etiyopya, deri endüstrisinde çok yüksek potansiyele sahiptir. Özellikle tekstil ürünleri ve spor eldivenleri alanında kullanılmak üzere uluslararası deri piyasasından çok yüksek seviyede talep görmektedir. Etiyopya Devleti 2017 yılında 83,4 milyon ABD Doları olan deri endüstrisinin ihracatını 2020 yılında 800 milyon ABD Doları seviyesine çıkarmayı hedeflemektedir.

Ülkede her yıl 2.026.288 adet sığır derisi, 18.937.238 koyun ve keçi derisi üretilmektedir. 29,3 milyona yakın yünlü koyun popülasyonuna sahip olan Etiyopya'da bu hayvanlardan elde edilen yünlerin ince olması sebebiyle özellikle yüksek kalite kadın eldivenleri ve diğer değerli ürünlerin yapımında sıklıkla tercih edilmektedir.

Etiyopya'da mevcut deri endüstrisinde faaliyet gösteren firmalar yarı işlenmiş derilerden ayakkabı üstü, deri elbise, deri cüzdan endüstriyel eldivenler gibi ürünler üretmekte ama potansiyelin altında kalmaktadır. Mevcut durumda 32 deri tabakhane bulunmakta, 500 milyon m2 bitmiş deri üretme imkanı bulunmaktadır. 24 adet orta ve büyük ölçekli ayakkabı fabrikası, yılda ortalama 15 milyon çift

ayakkabı üretmektedir. Ülkede yerleşik 23 tekstil ve benzeri ürünler üreten fabrika bulunmaktadır. Ayrıca kuruluş sermayesi 50 – 10.000 ABD Doları arasında değişen 398 küçük ölçekli deri üreticisi firmalar bulunmaktadır. Bu kapsamda Etiyopya Devleti potansiyelin tam kapasitede kullanılarak bu sektörün daha fazla istihdam yaratmasını ve ihracatını artırmasını hedeflemektedir.

Etiyopya'nın bu sektöre ilişkin verileri aşağıdaki gibidir;

- 57.829.953 adet sığır varlığı ile Afrika Kıtasında 1 inci, Dünyada 6 ıncı sıradadır. Yalnızca 1.4 milyon adede deri tabaklaması yapılabilmektedir.
- 28.892.380 adet koyun varlığı ile Afrika Kıtasında 3 üncü, Dünyada 10 uncu sıradadır. Yalnızca 13,2 milyon adede deri tabaklaması yapılabilmektedir.
- 29.704.958 adet keçi varlığı ile Afrika Kıtasında 3 üncü, Dünyada 8 inci sıradadır. Yalnızca 6,7 milyon adede deri tabaklaması yapılabilmektedir.
- Deri ürünlerinin en çok ihraç edildiği ülkeler İtalya, Çin, İngiltere, ABD ve Hindistan'dır.

2.1.2. Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri

Etiyopya, işgücü maliyetleri açısından değerlendirildiğinde işçi ücretleri Çin'de verilen ücretlerin 1/5'i, Vietnam'da verilen ücretlerin ise yarısı kadardır. Ayrıca ülkede uzun zamandır tekstil üretimi gerçekleştirildiği için işgücü bu alanda uzmanlaşmıştır. Bununla birlikte, Etiyopya'da üretilen tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin ihraç pazarı bulma sıkıntısı yoktur. Çünkü, Afrika Büyüme ve Fırsat Kanunu (AGOA) çerçevesinde Etiyopya bu ürünlerini ABD ve Avrupa Birliği pazarlarına gümrüksüz bir şekilde sokabilmektedir.

Bu alanda yatırım avantajları;

- Ucuz işgücü ve enerji
- Yeterli seviyede su kaynakları
- Avrupa ve Orta Doğu pazarlarına yakınlık
- Yüksek iç Pazar potansiyeli

Toray Int, Calzidonia, H&M, J.C. Penny, Kid Interior, AGI Group, Superior Uniform, Decathlon ve Devcot gibi uluslararası tekstil firmaları çoğu ürünlerini Etiyopya'dan temin etmektedir.

Etiyopya'nın Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri İhracatı değerlendirildiğinde; 2008 yılında 15 milyon ABD Doları seviyesinde olan toplam ihracat 2014 yılında 110 milyon ABD Doları seviyesine ulaşmıştır. Ancak özellikle hammadde temininde yaşanan sıkıntılar ve ortaya çıkan iç karışıklıklar nedeniyle 2016 yılında ihracat değeri 80 milyon ABD Doları seviyesine gerilemiştir. Fakat, 2017 yılında tekrar artışa geçerek 90 milyon ABD Doları seviyesine ulaşmıştır.

2.1.3. Bahçe Tarımı ve Çiçekçilik

Tarıma elverişli iklimi, uzun ekim dönemleri ve 122 milyar metreküp yer yüzü ve 2.6 milyar metreküp yer altı su kaynakları dikkate alındığında Etiyopya coğrafyası çok çeşitli meyve, sebze, çiçek ve baharat bitkilerinin üretilmesi için çok uygundur.

Bu ürünlere karşı Etiyopya'dan talep her geçen gün artmaktadır. 2017 yılında Avrupa, ve Kuzey Amerika ülkeleri başta olmak üzere Orta Doğu ve Uzak Doğu Asya ülkelerine toplamda 300 milyon

ABD Doları civarında ihracat gerçekleştirilmiştir. En fazla ihracat gerçekleştirilen ülkeler Hollanda, Almanya, Suudi Arabistan, Norveç, Belçika, Fransa, Birleşik Arap Emirlikleri, Japonya, İtalya ve ABD'dir.

Yatırım fırsatları değerlendirildiğinde, tropikal meyve ve sebzeler, çiçek ve kesme çiçekler, otlar ve baharatlar ön plana çıkmaktadır.

2.2. BİZİM İÇİN ÖNCELİKLİ OLAN SEKTÖRLERİ VE FIRSAT SUNABİLECEK SEKTÖRLER

2.2.1. Tarım ve hayvancılık:

Etiyopya çok büyük bir tarımsal potansiyele sahiptir. Deniz seviyesinden eksi 148 metreyle artı 4.620 metre arasında değişen bir coğrafyası vardır. Her yüksekliğin kendine ait tarımsal ve biyolojik potansiyeli mevcuttur. Kış şartlarının yaşanmadığı Etiyopya'da tarım üretimi için iklim şartları çok müsaittir. Ancak, modern anlamda tarım üretimi mevcut değildir. Özellikle kaliteli tohum, gübreleme ve modern tarım yöntemleri ile bir çok üründe hem iç piyasa hem de çevre ülkeler için üretim yapılabilir. Etiyopya'da üretim konusunda tarım alanında yatırım yapılabilecek ürünler aşağıda verilmektedir.

	Ürün		
		11	Buğday ve Arpa
1	Pirinç	12	Yaş Sebze Meyve
2	Mısır	13	Baharatlar
3	Kesme Çiçek	14	Prinç
4	Kahve	15	Pamuk
5	Çay	16	Kuru Gıda
6	Pamuk		
7	Yağlı Tohumlar		
8	Baklagiller		
9	Kauçuk		
10	Palm Yağı		

Etiyopya, Afrika Kıtası'nda en çok büyük ve küçükbaş hayvana sahip ülkedir. Ülkenin canlı hayvan potansiyeli dikkate alındığında, et ve et ürünleri işleme, mezbaha ve kesimhane yatırımları için ülkeyi cazip hale getirmektedir.

Ayrıca, yılda 43,7 bin ton bal ve 3,6 bin ton balmumu üretildiği tahmin edilmektedir.

2.2.2. İmalat:

İhracata dayalı büyüme stratejisi çerçevesinde tekstil ve konfeksiyon, deri ve deri ürünleri ve işlenmiş gıda ürünlerin üretimine özel önem verilmektedir. Etiyopya'da yatırım yapılabilecek diğer imalat sanayi alanları şunlardır: cam ve seramik ürünleri, kimyasallar ve kimyasal ürünler, ilaç ve eczacılık ürünleri, şeker, çimento, kağıt ve kağıtçılık ürünleri, plastikten ürünler ve inşaat malzemeleri.

2.2.3. Enerji :

Etiyopya artan enerji ihtiyacına paralel olarak, yabancı sermayenin enreji üretimi ve iletimi alanında yatırım yapmasını teşvik etmektedir. Nil nehrinin ana kulunun (mavi nil) doğduğu ülke olan

Etiyopya'da su kaynakları hidro-elektrik yatırımı için çok uygun olup, özellikle ABD ve AB ülkeleri bu alanda girişimlere başlamışlardır. Diğer önemli bir Enerji Yatırım alanı geothermal alandır. Bu landa hem Amerika hem Japonya Etiyopya'nın değişik bölgelerindeki jeothermal alanların işletmesini almışlardır. Halen bu alanda Yatırım olanakları çok fazladır. Güneş Enerjisi, Etiyopya'nın sahip olduğu iklim yapısından dolayı diğer bir önemli yatırım alanıdır. Enerji Yatırımlarındaki tek sorunlu konu ise Alımın sadece devlet tarafından yapılması ve henüz düzenli bir Alım garantisi fiyatının oluşmamasıdır.

2.2.4. Müteahhitlik:

Etiyopya son zamanlarda alt yapı ve üst yapı çalışmalarına hız vermiş, ülke bir şantiye haline bürünmüştür. Son zamanlarda firmalarımız demiryolu ve karayolu yapım projelerini üstlenmiş, önümüzdeki dönemde bu alanda birçok proje diğer firmalarımızın da inşaat ve müteahhitlik alanında girmesi için fırsatlar yaratmaktadır.

Kaynak yetersizliğine rağmen, Etiyopya'da inşaat sektöründe son yıllarda çok hızlı gelişmeler sağlanmış ve ülke bir şantiye görünümüne bürünmüştür. Dünya Bankası, Afrika Kalkınma Bankası, diğer mali kurum ve kuruluşlar ile yabancı hükümetler tarafından finanse edilen onlarca büyük altyapı projelerinin inşaatları devam etmektedir. Hidroelektrik santral projeleri, rüzgar ve güneş enerjisi projeleri, su ve kanalizasyon projeleri, yol projeleri, çimento fabrikaları inşaatı, demir yolu projeleri, kuru liman projeleri, nakil hatları projeleri, elektrifikasyon projeleri ve toplu konut projeleri bu kapsamda yürütülen projelerdir. Önümüzdeki 10 yıl içerisinde Etiyopya Hükümeti altyapı ve üst yapı projelerine 65 milyar dolar yatırım yapmayı planlamaktadır.

2.2.5. Turizm:

Etiyopya önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Ülkenin kendine özgü tarihi ve kültürel bir geçmişi vardır. Son yıllarda tur operatörleri kayda değer bir büyüme göstermektedir. Etiyopya'da şu an için en önemli turizm sektörü konferans turizmidir. Özellikle Afrika Birliği merkezinin Addis Ababa'da olması nedeniyle şehir her zaman bir ya da birkaç uluslararası toplantıya ev sahipliği yapmaktadır. Şehirde çok sayıda otel açılmış veya inşaatı devam etmekle birlikte özellikle 5 yıldızlı marka isimli otel sayısı yetersizdir. Bu otellerde yer bulmak her zaman zordur, fiyatları diğer şehirlerdeki denklere göre yüksektir.

2.2.6. Madencilik:

Etiyopya Madencilik Bakanlığı'na göre ülkede önemli miktarda altın, titanyum, platinyum, nikel, potasyum, ve soda yatakları vardır. Ayrıca mermer, granit, kalker, kalay, alçıtaşı, değerli taş, demir cevheri, kömür, bakır, silis, diyotomit madenleri de mevcuttur. Jeotermal enerji, doğal gaz ve petrol potansiyelinin olduğu tahmin edilmektedir.

B. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

1. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

a. Genel

Yabancı Yatırımlar Mevzuatına göre bir yabancı yatırımcı ya tek başına şirket kurar ya da yerli bir ortak (kamu veya özel sektör) ile şirket kurarak faaliyet gösterebilir. Yabancı yatırımcı firmayı Anonim Şirket (Share Company-SC) veya Özel Limited Şirket (Private Limited Company-PLC) olarak kurabilir. Anonim şirket olarak kurulabilmesi için şirket kurucu sayısının en az 5 olması gerekmektedir. PLC olarak şirketi kurabilmesi için, şirket kurucu sayısının en az 2 en fazla 50 olması gerekmektedir.

Bir yabancı yatırımcının tek başına sahip olduğu her bir proje için minimum sermaye nakdi ve/veya aynı 200.000.- ABD Dolarıdır. Yabancı yatırımın, basım, iş yönetimi ve danışmanlık, proje hazırlanması, muhasebe ve denetim, mimarlık ve mühendislik hizmetleri alanlarında yapılması halinde proje başına minimum sermayenin aynı ve/veya nakdi 100.000.- ABD Doları olması gerekmektedir.

Bir yabancı yatırımcının yerli ortakla kurduğu ortaklıkta proje başına minimum sermaye aynı ve/veya nakdi 150.000.- ABD Dolarıdır. Eğer yabancı yatırımcı üretiminin en az %75'ini ihraç ederse veya elde ettiği kar ile kar payını tekrar yatırıma dönüştürürse, bu yabancı yatırımcı için sermaye şartı aranmamaktadır. 2013 yılı sonunda yapılan yeni düzenlemeyle, yabancı yatırımcının getirmesi gereken minimum sermaye tutarının tamamının nakit olarak getirilmesi hükme bağlanmıştır. Önceki uygulamada sermayenin önemli bir kısmını aynı sermaye (makine, ekipman) olarak getirebilmekteydi. Diğer bir önemli değişiklikte Etiyopya Kalkınma Bankasının sağladığı yatırım kredisi şartlarında olmuştur. Önceden yatırım tutarının %70'i kredi olarak verilirken bu oran %50'ye indirilmiştir. Ayrıca kullanılan toplam kredinin 2-3 yıllık faiz tutarı yatırımcıdan nakit olarak getirilip Kalkınma Bankasında bloke edilmesi uygulaması getirilmiş, gelen tepkiler ve yatırımcıların yatırım kararından vazgeçeceklerini bildirmeleri üzerine bu uygulamalar kaldırılmıştır. Etiyopya'nın yeni kurmaya başladığı Sanayi Parklarında yatırım yapılması halinde ilave teşvikler sağlanmaktadır. Sanayi Parklarında kapalı alan kiralanabilmektedir. Şu ana kadar Bole Lemi I, Bole Lemi II ve Hawassa Sanayi Parkları faaliyete geçirilmiş olup, önümüzdeki dönemde Bahirdar, Kombolcha, Mekele ve Diredawa'da Sanayi Parkları kurma çalışması devam etmektedir. Sanayi Parklarında yer kiralari kapalı alan olarak 2 USD/metrekare/ay olarak uygulanmaktadır. Bu alanlardaki yatırımlara kredi kolaylığı (yatırımın %70'i oranında kredi kullanabilme) ve Kurumlar Vergisi Muafiyeti daha fazla tanınmaktadır.

Tablo 11. Yabancı Yatırımcı için Minimum Ödenmiş Sermaye Şartları

Ortaklık Türü	Minimum Ödenmiş Sermaye Tutarı	Sermayenin İçeriği
Tek Başına	200.000 \$	- 2013 Haziran öncesi, Aynı ya da Nakdi - 2013 Haziran sonrası sadece Nakdi
	100.000 \$ / Basım, iş yönetimi ve danışmanlık, proje hazırlanması, muhasebe ve denetim, mimarlık ve mühendislik hizmetleri, teknik test ve analizler	
Yerel Ortak İle	150.000 \$	
Mevcut Yatırımcının ilave veya yeni Yatırımı	0 \$/ üretiminin en az %75'ini ihraç edilirse veya elde ettiği kar ile kar payını tekrar yatırıma dönüştürürse	

Üye ülkelerde yatırım yapan şirketlerin ticari olmayan risklerine karşı garanti veren Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajasına (MIGA), Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkeze (ICSID) ve Dünya Fikri Mülkiyet Organizasyonuna üye olan Etiyopya yabancı yatırımları garanti etmek ve

korumakla yükümlüdür . Etiyopya ayrıca Türkiye de dahil çok sayıda ülke ile karşılıklı olarak Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması ile Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşmalarını imzalamış bulunmaktadır.

Bir yabancı yatırımcının* Devlete, Etiyopya vatandaşlarına ve diğer yerli yatırımcılara ayrılmış bulunan alanlar dışındaki bütün alanlarda yatırım yapmasına izin verilmektedir.

- Devlet Tekelinde Olan Yatırım Alanları

- Ulusal şebeke sistemiyle elektrik enerjisinin tedariki ve aktarımı
- Posta hizmetleri (kurye servisi hariç)
- 20 yolcunun üzerinde kapasitesi olan uçaklarla yapılan iç hava taşımacılığı

- Devlet ile Ortak Yatırım Yapılabilecek Alanlar

- Silah ve Mühimmat
- Telekom Hizmetleri

- Yerli Yatırımcılar İçin Ayrılmış Yatırım Alanları

a-) Etiyopya uyruklu olsun olmasın yerli yatırımcılara tahsis edilmiş yatırım alanları:**

- Parakende ticaret ve komisyonculuk
- Toptan ticaret (petrol ve yan ürünlerinin tedariki ile yabancı yatırımcıların lokal olarak ürettikleri malların toptancılığı hariç)
- İthalat (LPG, bitumen ve Bakanlar Kurulu'nun onayına istinaden ihraç ürünleri için kullanılan girdiler hariç olmak üzere)
- İşlenmemiş kahve, chat, yağlı tohum, bakliyat, piyasadan satın alınmış deri veya canlı koyun, yatırımcı tarafından yetiştirilmemiş olan keçi ve sığır ihracatı
- 1. sınıf olarak belirtilenler dışındaki inşaat şirketleri
- Derilerin tabaka (kabuk) düzeyine kadar tabaklanması
- Tekstil Aksesuarları
- Yıldız olmayan oteller, moteller, pansiyonlar, çayhaneler, kahvehaneler, barlar, gece kulüpleri, uluslararası ve uzmanlaşmış (specialized) restoranlar dışındaki restoranlar
- Seyahat acentaları, ticaret komisyon acentaları, bilet satış servisleri
- Araba kiralama ve taksi ulaşım servisleri
- Ticari karayolu ve ülke içi su ulaştırma hizmetleri
- Dondurma ve pasta mamulleri
- Berber dükkanları, güzellik salonları, demirci atölyelerinin tedariki ve terzilik hizmetleri (giysi fabrikaları hariç)
- Bina bakım ve onarımı, taşıt araçlarının bakımı
- Çimento Üretimi
- Kil ve çimento ürünleri üretimi

Yabancı Yatırımcı*: Etiyopya'ya yabancı sermaye getirmiş olan yabancılar veya yabancıların sahip olduğu teşebbüsler

Yerli Yatırımcı:** Etiyopya'da yatırımı olan ve Etiyopya'da sürekli ikamet eden Etiyopyalı veya yabancılar (Kamu işletmeleri ve Etiyopya doğumlu yabancılar dahil)

- Bıçkı kesimhaneler ve kereste yapan ürünler
- Gümrük komisyon hizmetleri
- Ana Okulu ve İlköğretim Hizmetleri
- Diagnostic Merkezler
- Klinik Hizmetleri
- Sermaye Malları Kiralanması
- Müzeler, tiyatrolar ve sinema salonu işletmeleri
- Matbaacılık

b-) Etiyopya vatandaşlarına ayrılmış yatırım alanları:

- Bankacılık ve sigortacılık
- Seyahat ve gemi acenta servisleri
- Radyo ve televizyon yayıncılığı
- Avukatlık ve Yasal danışmanlık hizmetleri
- Geleneksel Doğal İlaç Üretimi ve Hazırlanması
- Reklam, Tanıtım ve Çeviri İşleri
- 20 yolcuya kadar kapasitesi olan uçakları kullanan hava ulaşım hizmetleri

b. Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar

i)Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri:

Yabancıların gayrimenkul edinmeleri yasaktır.

ii)Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar:

Yerli firmalar her zaman yabancı firmadan bir adım öndedir. İhtilaf halinde yerli firmalar daha avantajlıdır. Yabancı firmalar ülke içinde üretmedikleri herhangi bir malın ülkede ticaretini yapamaz. Ancak ülke içinde ürettikleri malın ticaretini yapabilirler.

3. Yatırım Teşvik Mevzuatı

Etiyopya'da yabancı ve yerli yatırımcılara yönelik yatırım teşvikleri iki ana başlıkta uygulanmaktadır.

3.1. MALİ TEŞVİKLER:

3.1.1. Gümrük Vergisi Muafiyeti:

İmalat, tarım, tarım endüstrileri, elektrik üretim, dağıtım ve iletim, bilgi iletişim teknolojileri, turizm, müteahhitlik, eğitim/öğretim, yıldızlı otelcilik sektörü, belli bir alanda ihtisaslaşmış restoran, mimarlık ve teknik müşavirlik hizmetleri, teknik test ve analiz, yatırım malı kiralama faaliyetleri, sıvılaşmış petrol gazı (LPG) ve ithalatı alanlarında gerçekleştirilecek yeni yatırımlar ve mevcut projelerin geliştirilmesi kapsamında yerli ve yabancı tüm yatırımcılara uygulanmaktadır.

- Üretim tesisi, makina, teknik ekipman ve inşaat malzemeleri gibi yatırım malları, gümrük vergileri ve ithalattan kaynaklanan diğer tüm vergilerden muaftır.

- Yatırım amaçlı ithal edilen sermaye malının gümrük vergisinden muaf tutulmuş olma şartıyla yatırımcıların ithal ettiği sermaye malının yedek parçaları, sermaye malı değerinin %15'ine kadar gümrük vergisinden muaftır.
- Gümrük vergisi muafiyeti tanınan bir yatırımcı tarım ve imalat sektörlerinde yatırım yapmış ise süresiz; diğer sektörlerde yatırım yapmış ise 5 yıl süreyle sermaye gümrük vergisinden muaftır.
- İç piyasadan sermaye malları ve inşaat malzemeleri üreticilerinden bu ürünleri temin eden gümrük muafiyeti imtiyazı tanınmış bir yatırımcının benzer ürünlerin üretiminde girdi olarak kullanılan hammadde ve bileşenler için ödenen gümrük vergileri iade edilecektir.
- Gümrük ve diğer ithalat vergilerinden muaf olarak ithal edilen yatırım malları aynı ayrıcalıktan yararlanan bir başka yatırımcıya da transfer edilebilmektedir.

Gümrük vergisi muafiyeti tanınan yatırım alanları (Yabancı yatırımcılar için):

1. İmalat <ul style="list-style-type: none">- Gıda endüstrisi- İçecek endüstrisi- Tekstil ve tekstil ürünleri endüstrisi- Deri ve deri ürünleri endüstrisi- Orman ürünleri endüstrisi- Kağıt ve kağıt ürünleri endüstrisi- Kimya ve kimya ürünleri endüstrisi- Temel ilaçlar ve ilaç preparatları endüstrisi- Lastik kauçuk ve plastik ürünler endüstrisi- Metal olmayan diğer mineral ürünleri endüstrisi- Basit metal endüstrisi- Yarı mamül metal ürünleri endüstrisi- Bilgisayar, elektronik ve optik ürünler endüstrisi- Elektrik ürünleri endüstrisi- Makina ve ekipmanları endüstrisi- Entegre tarımsal üretim endüstrisi- Araç, treyler ve yarı römork endüstrisi- Ofis ve ev mobilyası endüstrisi- Diğer ekipmanların üretimi endüstrisi
2. Tarım <ul style="list-style-type: none">- Mahsül üretimi- Hayvan üretimi- Karışık (mahsül ve hayvan) üretimi- Ormancılık
3. Bilgi İletişim Teknolojileri
4. Elektrik Enejisi üretim, iletim ve arzı
5. Turizm ve otelcilik <ul style="list-style-type: none">- Yıldızlı otel, tatil yeri, motel, pansiyon ve restoran- Birinci derece tur operatörlüğü
6. Müteahhitlik <ul style="list-style-type: none">- Müteahhitlik- Birinci derece su kuyusu ve maden arama faaliyetleri
7. Eğitim ve öğretim

- Kendi eğitim/öğretim binasının inşası ile orta ve yüksek öğretim
- Spor dahil tenik ve mesleki eğitim

8. Kendi hastane inşası ile sağlık hizmeti**9. Teknik test ve analizlere dayalı mühendislik ve mimar hizmetleri****10. LPG ve bitümen ithalatı****9.1.2. Gelir Vergisi Muafiyeti:**

Yatırım yerine ve özgül aktivite olup olmadığına bağlı olarak imalat, endüstriyel tarım, elektrik üretim, iletim ve arzı ve bilgi iletişim teknolojileri alanlarında faaliyet gösteren yatırımcılar 1 ile 9 yıl arasında değişen sürelerle göre gelir vergisinden muaf tutulmaktadır.

Gelir vergisi muafiyeti tanınan yatırım alanları :

Yatırım Alanları	Addis Ababa ve civarı Oromiya Özel Bölgesi	Diğer Bölgeler
1. İmalat		
- Gıda endüstrisi	1-5 yıl	2-6 yıl
- İçecek endüstrisi	1-3 yıl	2-4 yıl
- Tekstil ve tekstil ürünleri endüstrisi	2-5 yıl	3-6 yıl
- Deri ve deri ürünleri endüstrisi (bitiş seviyesinin altı deri tabaklaması işleri hariç)	2-5 yıl	3-6 yıl
- Orman ürünleri endüstrisi	2 yıl	3 yıl
- Kağıt ve kağıt ürünleri endüstrisi	1-5 yıl	2-6 yıl
- Kimya ve kimya ürünleri endüstrisi	2-5 yıl	3-6 yıl
- Temel ilaçlar ve ilaç preparatları endüstrisi	4-5 yıl	5-6 yıl
- Lastik kauçuk ve plastik ürünler endüstrisi	1-4 yıl	2-5 yıl
- Metal olmayan diğer mineral ürünleri endüstrisi	1-4 yıl	2-5 yıl
- Basit metal endüstrisi (maden arama hariç)	3-5 yıl	4-6 yıl
- Yarı mamül metal ürünleri endüstrisi (makina ve ekipmanları hariç)	1-3 yıl	2-4 yıl
- Bilgisayar, elektronik ve optik ürünler endüstrisi	2-4 yıl	3-5 yıl
- Elektrik ürünleri endüstrisi	2-4 yıl	4-5 yıl
- Makina ve ekipmanları	5 yıl	6 yıl

endüstrisi		
- Araç, treyler ve yarı römork endüstrisi	2-5 yıl	3-6 yıl
- Ofis ve ev mobilyası endüstrisi (Seramikten olma ürünler hariç)	1-4 yıl	2-5 yıl
- Diğer ekipmanların üretimi endüstrisi (takı ve benzeri ürünler, müzik aletleri, spor ekipmanları, oyun, oyuncak ve benzer ürünler)	1 yıl	2 yıl
- Entegre tarımsal üretim endüstrisi	4 yıl	5 yıl
2. Tarım		
- Tarımsal üretim (lif, orta vade baharatlar, aromatic ve tıbbi bitkiler, uzun ömürlü meyvalar, tarımsal ürün içecekleri, ve diğer Addis Ababa ve civarındaki uzun ömürlü mahsuller hariç)	2-3 yıl	3-4 yıl
- Hayvansal ürün üretimi (vahşi hayvan çiftliği, Addis Ababa ve civarındaki süt, yumurta ve benzer ürünlerin üretimi hariç)	2-3 yıl	3-4 yıl
-		
- Karışık (Hayvan ve toprak mahsülleri) üretim	3 yıl	4 yıl
- Ormanlık	8 yıl	9 yıl
3. Bilgi İletişim Teknolojileri	4 yıl	5 yıl
4. Elektrik üretim, dağıtım ve arzı	4 yıl	5 yıl

- Yukarıda belirtilen teşviklere ek olarak, Gambella; Benshangul/Gumuz, Afar (Awash ırmağının 15 kilometre doğu ve batı yönü hariç) Somali; Guji ve Borena bölgeleri (Oromiya'da); ya da güney Omo bölgesi, Segen (Derashe, Amaro, Konso ve Burji) insan yaşam bölgesi, Bench Maji bölgesi, Sheka bölgesi, Dawro bölgesi, Keffa bölgesi, Konta ve Basketo Woredas (Güney, ulusları ve insanları yaşam bölgesi) alanlarında yeni bir yatırım gerçekleştiren yatırımcı yukarıda belirtilen sürelerin bitiminden itibaren takip eden 3 yıl boyunca %30 oranında gelir vergisi indiriminden yararlanacaktır.

Ayrıca, mevcut hizmet ya da üretim yerini genişleten ya da güncelleyen ve hizmet ve üretim kapasitesini en az %50 oranında artıran ya da mevcut şirket üzerinden %100 yeni ürün ve hizmet hattı kuran yatırımcılar da yukarıda belirtilen teşvikten yararlanabilmektedir.

- Ülkede üretilen hizmet ya da ürünlerinin %60'ını ihraç eden ya da bunları ihraç eden bir ihracatçıya arz eden yatırımcılar gelir vergisinde ilave 2 yıl daha muaf tutulacaktır.

3.2. GAYRİ MALİ TEŞVİKLER:

Gayri mali teşvikler ihracat iraç ürünleri üreten tüm yatırımcılara sağlanmaktadır. Bu yatırımcılara 'tedarikçi kredisi' aracılığıyla yatırım projeleri için gerekli makina ve teçhizat ithalatına izin verilecektir.

3.2.1. Zararın Aktarımı (Loss Carry Forward):

Gelir vergisi muafiyeti süresi boyunca zarar gören firmalar bu zararlarını gelir vergisini muafiyetinin sona erdiği dönemden sonra muafiyet süresinin yarı dönemine kadar aktarabilirler. Gelir vergisi muafiyeti süresi içerisinde ortaya çıkan zararlar maksimum 5 yıl için ileriye aktarılabilir.

3.2.2. İhracat Teşvikleri:

Bu teşvikler ihracat gerçekleştiren tüm ihracatçılar (yarı işlenmiş deri-%150 hariç) için geçerlidir.

- **Gümrük vergisi iade programı (Duty drawback Scheme)** : Bu plan kapsamında ihracatçılara ihraç ürünlerinin üretimi için gerekli olan hammaddenin gerek yurt içi gerekse yurt dışından temini aşamasında ortaya çıkan gümrük ve diğer vergilerden muaf tutulma fırsatı sunulmaktadır.
- **Belgeli kayıt programı (Voucher scheme):** bu belge parasal değeri olan, hammadde ithalatında ödenen gümrük ve diğer ödenen vergilerin yerine geçebilen parasal değeri olan bir belgedir. Bu belge yalnızca ihracatçılara sağlanmaktadır.
- **İpotekli fabrika ve imalathane programı (Bonded Factory and Manufacturing Warehouse Schemes):** Belgeli kayıt programında yer almayan fakat iptekli fabrika veya imalathanede üretim gerçekleştirme lisansı olan üreticiler hammadde ithalatında gümrük vergisinden muaf tutulacaktır.

3.2.3. Gayri Mali İhracat Teşvikleri:

- İhracatçılara firmalarının gelecek operasyonlarında kullanmaları amacıyla kazandıkları dövizlerin %20'sine kadarını ellerinde ya da bir bankanın mevduat hesabında tutmalarına izin verilmiştir. Ayrıca, Etiyopya Ulusal Bankası (National Bank of Ethiopia) tarafından ihracat fiyat kontrolü yapılmamaktadır.
- İhracatçı fiirmalara Franco Valuto sistemi kapsamında hammadde ithalatı izni verilmektedir.

- İhracatçılar risk azaltıcı ve yurt dışından kaynaklı müşteri hatalarını dayalı garanti altına alan ihracat kredi garanti programından yararlanabilmektedir.

3.2.4. Sermayenin yurt dışına aktarımı:

Yabancı bir yatırımcının aşağıda belirtilen durumlarda yabancı para cinsinden ülke dışına para çıkarma hakkı bulunmaktadır;

- Kar ve kar payı
- Dış kaynaklı finansal kredilerin ana para ve faiz ödemeleri
- Teknoloji transfer anlaşmasına dayalı ödemeler
- Bir firmanın satışı ya da tasfiyesine dayalı işlemler
- Bir yatırımcıya ödenecek tazminat

Hisse satışı/transferi ya da yerli bir yatırımcıyla ortaklık işlemleri

C. ETİYOPYA'DA TÜRK YATIRIMLARI

1. Önde Gelen Yatırımlar ve Sektörler Hakkında Bilgilendirme

BMET: Oromia Eyaleti'nde gerçekleştirilen diğer bir yatırım ise elektrik ve optik kabloların imalatına yönelik BMET firmasının 154 milyon dolarlık yatırımdır. 2011'de başlanan yatırım 2013 yılında faaliyete geçmiş olup, 170 kişiye istihdam sağlanmaktadır. Firma beyanına göre yerel talep yüksek olup, üretimin büyük çoğunluğu doğrudan Etiyopya devletince satın alınmaktadır.

MNS Üretim: Şirket ev tekstili alanında uzmanlaşmış olup, Oraomia Eyaleti'ndeki tesislerinde yaklaşık 2000 kişiye istihdam sağlamaktadır.

ETUR Tekstil: Türkiye'de Yüksel Tekstilin iştiraki olan firma 2010 yılında iplik, tişört, pijama, gömlek gibi tekstil ürünlerini üretmektedir. Firma ayrıca yakın bir zamanda tekstil ürünlerinin geri dönüşümü ile ilgili de yatırım yapmıştır.

D. ETİYOPYA'DA DİĞER ÜLKELERİN YATIRIMLARI

Birleşmiş Milletler'in Afrika Kitası yatırım raporuna göre 2017 yılında Afrika kitasına yapılan yabancı doğrudan yatırımlarda %21,5 düşüş meydana gelmiş; 41,8 milyar ABD Doları toplam yabancı doğrudan yatırım ile Dünyadan aldığı pay %2,9 olmuştur. Etiyopya'ya yapılan YDY ise %10,1 azalarak 3.6 milyar ABD doları olmuştur. Bu haliyle Etiyopya tüm Afrika Kitasında en fazla YDY çeken 3 üncü ülke olmuştur.

-ABD Temelli PVH (Calvin Klein ve Tommy Hilfiger); Dubai-temelli Velocity Apparelz Companies (Levi's, Zara and Under Armour); and Çin temelli Jiangsu Sunshine Group (Giorgio Armani and Hugo Boss) 2017 yılında Etiyopya'ya yatırım gerçekleştiren firmalar olmuştur. Bu firmaların çoğu Çinlilerin inşa ettiği Avassa Endüstri Parkında faaliyet göstermektedir. Diğer yatırım gerçekleştiren yabancı firmalar aşağıdaki gibidir;

- **Africa Juice Tibila Share Company;** 2009 yılında meyve suyu üretmek amacıyla yatırım yapan, Hollanda temelli, 2.400 kişiye istihdam sağlayan bir firmadır

- **Castel Winery PLC;** 2007 yılında şarap üretimi gerçekleştirmek amacıyla 540 milyon Birr sermaye ile kurulmuş bir firmadır.

- **Esmeralda Farms;** ABD Miami temelli, kesme çiçek üretimi amacıyla 2014 yılında kurulmuş bir firmadır.

- **Herburg Roses;** 2006 yılında kesme çiçek üretimi amacıyla kurulmuş Hollanda temelli bir firmadır.

- **Huajan PLC;** 2 milyar ABD doları sermayeyle ayakkabı üretimi amacıyla 2011 yılında kurulmuş Çin temelli bir firmadır.

- **Otto Kessler;** deri sektöründe faaliyet gösteren Almanya temelli bir firmadır.

-**Hiroki Co. Ltd.;** Deri sektöründe faaliyet gösteren Japonya temelli bir firmadır.

- **ALFA Fodder and Dairy Farms;** tarım sektöründe faaliyet gösteren Avrupalı iştiraklerin yer aldığı bir firmadır.

- **Joy Tech Fresh;** tarım alanında faaliyet gösteren bir firmadır.

- **Julphar;** Sağlık sektöründe faaliyet gösteren bir firmadır.

E. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

1. Faydalı Linkler

İnşaat Bakanlığı : Ministry of Work and Urban Develeoment Addis Ababa/Etiyopya
Tel: 00251 115 541 271 Fax: 00251 115 541 268 E-mail: MWUDI@ethionet.et, web:
www.ethiopianconstruction.org

Konut Kurumu: Addis Ababa Housing Agency. Addis Ababa/Ethiopia Tel: 00251 11 5505203 Fax: 00251 11 5505896

Müteahhitler ve Müşavirler Birliği : Construction Contractors Association of Ethiopia
P.O. Box: 22171, Code: 1000 Addis Ababa / Ethiopia Tel: 00251 11 618 59 92 Fax:
00251 11 663 96 17 E-Mail: conssas@ethionet.et, web:
www.ethiopianconstruction.org

Etiyopya Demirolu Şirketi: Ethiopian Railways Corporation (ERC) P.Box: 27558/1000 Addis Ababa / Ethiopia Tel: 00251 11 618 82 22 - 00251 11 661 58 33 Fax: 00251 11 618 90 65 E-mail : erc.org@ethionet.et, web : www.erc.gov.et

Etiyopya Yol İdaresi : Ethiopian Road Authority P.O.Box:1770 Addis Ababa / Ethiopia Tel: 00251 11 515 66 03 Fax: 00251 11 551 48 66 Web Site : www.era.gov.et

Etiyopya Elektirik Şirketi : Ethiopian Electric Power Corporation (EEPCO) P.O.Box: 1233 Addis Ababa / Ethiopia Tel: 00251 11 155 08 11 Fax: 00251 11 155 1324 E-mail: eelpa@ethionet.et Wepsite: www.eepco.gov.et

Addis Ababa Belediyesi : Addis Ababa City Administration, Office of the Mayor, P.Box: 356 or 2445 Addis Ababa / Ethiopia Tel: 00251 11 155 51 09 / 00251 11 155 81 10 / 00251 11 155 01 11 Fax: 00251 11 155 36 88 E-mail: mayor@ethionet.et

Sedat ERDOĞDU

Ticaret Müşaviri

Turkish Embassy Commercial Counsellor's Office

[Tel:00251 11 5528855](tel:00251115528855)

Dembel City Center, 10th Floor, No:1002 C-D (Lift No: 3)

Fax:00251 11 5529585

Addis Ababa/ETHIOPIA

E-mail:addisababa@ticaret.gov.tr